

Závěrečná zpráva Akreditační komise o hodnocení doktorských studijních programů/oborů na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze

duben 2013

O zahájení hodnocení doktorských studijních programů (dále DSP) rozhodla Akreditační komise (dále AK), která dle § 84 odst. 1 písmeno a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), pečuje o kvalitu vysokoškolského vzdělávání a všestranně posuzuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou další tvůrčí činnost vysokých škol na svém zasedání ve dnech 13. – 15. září 2010.

Účelová pracovní skupina (dále ÚPS), kterou AK pro hodnocení DSP na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze (FHS UK) jmenovala na svém zasedání ve dnech 4. – 6. února 2013, pracovala ve složení:

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková (předsedkyně), CSc., prof. PhDr. Svatava Raková, CSc., prof. RNDr. PhDr. Jan Štěpán, CSc., prof. Ctirad Pospíšil, Th.D., doc. Mgr. Martina Cichá, Ph.D., doc. PhDr. Pavel Navrátil, Ph.D.

Návštěvy na fakultě se dne 14. března 2013 za ÚPS zúčastnili: Vladimíra Dvořáková, Jan Štěpán, Svatava Raková, Martina Cichá, Petr Baiarl (zástupce studentské komory Rady vysokých škol).

Za FHS se jednání zúčastnili: děkan fakulty doc. PhDr. Ladislav Benyovszky, CSc., proděkan pro studijní záležitosti Mgr. Josef Kružík, Ph.D., proděkan pro vědu a výzkum PhDr. Marek Skovajsa, Ph.D a garanti doktorských studijních oborů.

Zpráva vychází z *Dotazníku pro hodnocení akreditovaných činností – doktorské studijní programy*, který dle zadání AK vypracovala hodnocená fakulta a ze zjištění účelové pracovní skupiny, která vyplynula z návštěvy FHS UK, z diskuse s vedením školy a garanty oboru i z rozhovoru se studenty. Zpráva se dále opírá o informace ze zápisů vědecké rady, oborových rad, analýz disertačních prací a jejich posudků, studijní dokumentace a dalších veřejně dostupných informací, z výročních zpráv (včetně roku 2012) a dlouhodobého záměru. Dále účelová pracovní skupina měla k posouzení aktuálně podávané žádosti o reakreditaci na dostudování oboru Antropologie (program Antropologie), reakreditaci oboru Integrované studium člověka – Obecná antropologie (program Humanitní studia) a žádost o akreditaci nového oboru Sémiotika a komunikace (program Filozofie).

I. Úvod

Přehled akreditovaných DSP/DSO:

Název studijního programu	Název studijního oboru	St. doba studia / platnost akreditace
Antropologie	Antropologie (spolu s dalšími pracovišti)	3 / 31.10.2013 – na dostudování
Environmentální studia	Environmentální studia	3 / 31.7.2014
Filozofie	Aplikovaná etika	3 / 31.5.2017
	Německá a francouzská filozofie	3 / 31.5.2017
Humanitní studia	Historická sociologie	3 / 31.5.2017
	Integrované studium člověka – obecná antropologie	3 / 31.12.2013
	Studia občanského sektoru	3 / 31.5.2016

FHS UK patří k významným pracovištím, jež se od svého vzniku (původně univerzitní institut, od roku 2000 jako fakulta) profilovalo jako pracoviště velmi otevřené, s multidisciplinárními přístupy (a to napříč klasickým členěním humanitních či přírodovědeckých disciplín). Pracoviště a jednotlivé obory se vytvářely kolem významných osobností, z nichž mnohé nemohly v dřívějších dobách získávat vědecké kvalifikace. V současnosti má akreditovány 4 studijní programy se 7 obory (jeden je na dostudování) a předkládá novou žádost o akreditaci oboru Sémiotika a filozofie komunikace v programu Filozofie. Tato otevřenost, jež je v obecné rovině pozitivní z hlediska komunikace mezi vědci a vědeckými pracovišti zejména z hlediska originality přístupů a jež dala pracovišti specifický charakter, zároveň v některých případech přináší negativní jevy v obtížné koordinaci aktivit, v nejasném vymezení oborů a jejich personálního zabezpečení.

Všechny DSO jsou akreditovány v prezenční i kombinované formě studia a v jazykových mutacích. DSO Antropologie, Environmentální studia, Historická sociologie, Integrované studium člověka – obecná antropologie a Studia občanského sektoru jsou akreditovány v českém a anglickém jazyce, DSO Německá a francouzská filozofie v českém, francouzském a německém jazyce. Novější obory v této chvíli ještě nemají absolventy (5 oborů ze 7). Průběh studia sledují a hodnotí oborové rady, které jsou vytvářeny k jednotlivým oborům, nikoli k programům. Jejich struktura a počet členů se dosti výrazně liší, v některých případech je to na hraně „řiditelnosti“, zároveň se ale objevují osobnosti, které jsou takřka ve všech oborových radách. Oborové rady se pravidelně scházejí a zabývají se situací v doktorském studiu, stanovují, respektive specifikují také některé studijní povinnosti v daných oborech. Také vědecká rada FHS UK se pravidelně problematikou doktorského studia zabývá.

Doktorské studium se řídí Studijním a zkušebním řádem, velkou úlohu při specifikaci povinností (absolvování předmětů – množství a typů, publikační činnost a její kvalita) hraje oborová rada. Studenti povinně navštěvují doktorský seminář, kde prezentují a s kolegy diskutují i základní teze své disertační práce.

Struktura školitelů se také liší podle oborů, někde převažují interní školitelé jen občas doplnění externími, některé obory jsou výrazně závislé na externistech. Je také dost nevyrovnaná zátěž jednotlivých školitelů. Jak v sebehodnotící zprávě, tak i z podkladů vedení školy je zjevné, že této problematice je věnována značná pozornost.

Škola také věnuje pozornost publikační činnosti studentů, ale ta zůstává nevyrovnaná, studenti jsou zapojeni do výzkumů a to jak prostřednictvím univerzitních či fakultních interních grantů, tak do grantů získaných z vnějšku: GAČR, 7. Rámcový program. Velmi kvalitní jsou vztahy se zahraničím a mobilita studentů je na dobré úrovni. Studenti neměli ke kvalitě výuky žádné připomínky, problémy se objevují z hlediska prostorového zabezpečení, což se fakulta snaží řešit (viz dlouhodobý záměr a jeho aktualizace).

FHS UK připravilo sebehodnotící zprávy podle jednotlivých oborů. Zprávy byly pečlivě zpracovány, analýzy týkající se vědecké a odborné činnosti a kvality publikací mohly být hlubší, snad i propojenější z hlediska jednotlivých programů. Studijní dokumentace je velmi pečlivě vedena, práce jsou v souladu se zákonem zveřejňovány.

Celkově lze konstatovat, že FHS UK přistoupila k hodnocení velmi zodpovědně a vstřícně i ve vztahu k účelové pracovní skupině, poskytla všechny potřebné informace a vytvořila dobré podmínky pro účelovou pracovní skupinu.

II. Jednotlivé studijní programy:

DSP Antropologie

V rámci DSP je uskutečňován jeden stejnojmenný obor, se standardní dobou studia 3 či 4 roky, který je realizován v konsorciu pracovišť a akreditace je pouze na dostudování. Za posledních pět let ukončilo studium 33 studentů, pokračuje ještě 52 (24+28), nedokončilo 17. Sebehodnotící zpráva konstatovala problémy v komunikaci, malou funkčnost oborové rady. Studium bude v budoucnu rozděleno na dvě části, a to přírodovědeckou a humanitní a filozofickou. Původní předseda oborové rady a garant rezignoval na svou funkci, novým garantem je prof. PhDr. Jan Sokol, Ph.D.

Studijní dokumentace je v pořádku, lze ale konstatovat nevyrovnanou kvalitu disertačních prací, v některých z nich není jasně stanovena výzkumná otázka/ hypotéza, kritický rozbor pramenů a literatury, vysvětlena metodologie, či není příliš kvalitní práce s vědeckým aparátem. Posudky ale většinou v té či oné míře tyto nedostatky reflektovaly a vytýkaly je.

DSP Environmentální studia

V rámci programu je uskutečňován 1 stejnojmenný obor, který je realizován ve spolupráci s Centrem pro otázky životního prostředí UK.

Složení oborové rady je kvalitní, v přehledu nejsou rozlišení interní a externí členové, ale podle zaměstnání jde o vyvážené složení z hlediska interních a externích pracovníků a dle zápisů je zřejmé, že oborová rada plní své funkce. Garant odpovídá požadavkům AK, stejně tak i personální zabezpečení, ale je nutné počítat s generační výměnou. Spolupráce s Centrem je plodná, bude ale vhodné ji nějakým způsobem dále institucionalizovat. Odborná tematika je rozvíjena spíše v Centru než na FHS UK, které spíše zajišťuje metodologickou stránku studia. V seznamu školitelů převažují externisté, ale většinu prací vedou interní pracovníci, maximální množství vedených prací je 7.

Pracoviště bylo a je zapojeno do výzkumů, zejména jde o granty MŠMT, GAČR a TAČR. Publikační činnost přednášejících a školitelů odpovídá, od studentů se požadují dva články v mezinárodním časopise, jeden z nich musí být s impaktem.

Obor nemá ještě absolventy (jedna práce připravena k obhajobě), studiem prošlo od akreditace celkem 37 studentů, v současnosti je 24 studentů. Mobilita je relativně vysoká – 14 studentů.

DSP Filozofie

V rámci DSP jsou uskutečňovány 2 obory – Aplikovaná etika a Německá a francouzská filozofie. Oborové rady jsou vyvážené, složené z interních i externích pracovníků (není v seznamu rozlišováno). Garanti oborů odpovídají požadavkům AK, stejně tak i personální zabezpečení oboru německá a francouzská filozofie. Ale problematičtější se jeví personální zabezpečení v oboru aplikovaná etika, v současnosti sice odpovídající z hlediska kvalifikační struktury a publikací, ale je nutné urychleně řešit, připravit habilitace mladších pracovníků schopných obor v budoucnu rozvíjet. V oboru NFF je personální zabezpečení kvalitní i z hlediska věkové struktury. V oboru aplikovaná etika je počet prací na školitele silně nevyrovnaný, až 15 prací (ovšem školitelka a garantka se plně soustřeďuje pouze na doktorské studium).

Pracoviště vykazuje v oboru aplikovaná etika méně granty základního výzkumu, spíše granty resortní a pro Evropskou komisi, což odpovídá i zaměření. V oboru Německá a francouzská filozofie granty základního výzkumu v GAČR v minulosti i současnosti.

Počet absolventů za posledních pět let v oboru aplikovaná etika 5, současně studuje 48 studentů, na stážích za posledních pět let bylo 23 studentů. Disertační práce i studijní

dokumentace v pořádku. Mobilita je dost vysoká. V oboru NFF dosud nejsou obhájeny práce, v současnosti studuje 8 studentů, do zahraničí nikdo nevyjel (akreditováno v roce 2012).

DSP Humanitní studia

V rámci DSP jsou tři obory Historická sociologie, Integrální studium člověka – obecná antropologie (návaznost na původní obor antropologie), Studia občanského sektoru. Oborová rada z hlediska Historické sociologie je vyvážená z hlediska interních a externích členů, v oboru ISČ-OA je hodně početná, navíc je tam vlastně jen jeden člen z jiné univerzity než UK (ale jsou tam lidé z Akademie věd), v oboru SOS složení oborové rady odpovídá, zápisy z oborových rad jsou v pořádku. Garanti odpovídají požadavkům AK, vyhovující je i současné personální zabezpečení, ale věková struktura je problematická, zejména u oborů historická sociologie a ISČ-OA, kde navíc je příliš velké množství zapojených pracovníků, ale perspektiva také není zřetelná. V SOS je situace lepší, ale i zde by bylo vhodné podporovat přípravu na habilitace mladších pracovníků.

V oboru Historická sociologie nejsou výzkumné granty mimo UK, ISČ-OA má granty v GAČRu i mezinárodní, SOS má granty jak v GAČR a v rámci 7. Rámcového programu. Do budoucna by ale bylo vhodné je více orientovat k oborovému zaměření a zaměření disertačních prací.

V rámci programu ještě nejsou obhájeny práce, v případě Historické sociologie a SOS jde o nové obory, proto také nejsou ještě studenti na zahraničních stážích. Obor ISČ-OA, který navazuje na původní Antropologii, působí od roku 2010, zatím bylo na studijních pobytech 11 studentů. Na tomto oboru je příliš velké množství studentů (73), čemuž neodpovídají podmínky, zejména z hlediska množství témat prací a jejich propojení s vědou a výzkumem. AK se seznámila se žádostí o prodloužení akreditace ISČ-OA a konstatovala, že navrhované změny ve studiu oboru prospějí, zlepšuje se i personální situace, přesto je nutné řešit nevyrovnanou zátěž školitelů, věnovat pozornost tématům disertací a výrazně snižovat počty studentů v oboru (a tím i množství témat disertací).

III. Obecná doporučení pro fakultu:

- V rámci fakulty zvážit strukturu oborů, zda by se spojením některých malých oborů nedosáhlo efektivnějšího řízení doktorských programů a kvalitnějšího personálního a vědeckého zázemí s vědomím, aby to nesnížilo počet zájemců ze zahraničí. Zvážit i vytváření oborových rad na úrovni programů, kde by to přispělo k lepší koordinaci výzkumných aktivit a posílilo kvalitu složení. Na druhé straně v oborových radách i v různých programech se často opakují stejní členové, aniž by byl větší vztah k danému oboru. Stanovit základní principy vytváření oborových rad, včetně rozmezí její velikosti, poměr interních a externích.
- Sjednotit minimální studijní požadavky na doktorandy na fakultě. Oborové rady by měly již specifikovat jen dílčí požadavky v rámci dalších studijních povinností (více předmětů dle doporučení školitele, charakter publikací a časopisů, v nichž jsou studie publikovány).
- Sjednotit podobu autoreferátů disertačních prací. Pokud jsou autoreferáty vyžadovány, měly by podávat základní informace o práci (cíle, metody, struktura, závěry, zdroje) a také informovat o publikační činnosti doktoranda (v souvislosti se zákonnou povinností, aby část práce byla publikována).
- Výrazněji kontrolovat formální stránku práce - stanovení otázky/hypotézy, metodologie, rozbor zdrojů, práce s vědeckým aparátem a to zejména v oboru

Antropologie, který je akreditován na dostudování, respektive v oboru na něj navazujícím Integrované studium člověka – obecná antropologie.

- Výrazně omezit přijímání studentů do oboru Integrované studium člověka – obecná antropologie – plánovaných cca 20 studentů v češtině a 5 v angličtině je nad kapacitu pracoviště jak z hlediska školitelů, tak z hlediska témat, jež se na pracovišti zkoumají či jsou pracovišti blízká. Vzhledem k tomu, že již v současnosti je více než 70 studujících, je nutné situaci stabilizovat.
- Sledovat zátěž jednotlivých školitelů a počet doktorandů v souvislosti s odbornou kapacitou konkrétního pracoviště. Je třeba přizpůsobit množství prací počtu interních školitelů, externí školitelé by neměli být základem, ale jen doplňkem nabídky.
- Nadále věnovat pozornost mobilitě studentů, posilovat pozitivní trend, který fakulta nastoupila, zejména z hlediska dlouhodobějších pobytů na zahraničních pracovištích.
- Zabývat se otázkou personálního vývoje. Během několika let může být situace kritická, pokud včas nenastoupí mladí habilitovaní pracovníci.

IV. Závěry k akreditaci studijních programů

a) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Antropologie* se studijním oborem *Antropologie* uskutečňovaného ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou UK v Praze pouze na dostudování stávajících studentů do 31.10.2017.

b) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Anthropology* se studijním oborem *Anthropology* s výukou v anglickém jazyce uskutečňovaného ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou UK v Praze pouze na dostudování stávajících studentů do 31.10.2017.

c) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Environmentální studia* se studijním oborem *Environmentální studia*, studijního programu *Humanitní studia* se studijními obory *Integrované studium člověka – obecná antropologie* a *Studia občanského sektoru* do 31.5.2017.

d) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Environmental Studies* se studijním oborem *Environmental Studies*, studijního programu *Humanities* se studijními obory *General Anthropology* a *Civil Sector Studies* s výukou v anglickém jazyce do 31.5.2017.

e) AK souhlasí s udělením akreditace studijnímu programu *Filozofie* se studijním oborem *Sémiotika a filozofie komunikace* do 31.5.2017.

V. Kontrola plnění závěrů a doporučení:

AK zhodnotí naplňování uvedených doporučení při posuzování žádosti o reakreditaci studijních programů v roce 2017.